

Samen duurzame stappen zetten

Uitvoeringsprogramma
Duurzaamheid 2023-2026

Gemeente Smallingerland 2022

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	4
Hoofdstuk 2	Energie	5
	Maatschappelijke opgave: De Gemeente Smallingerland energieneutraal maken	5
	Visie	6
	Strategische doelen	6
	Energie besparen	6
	Duurzame energie opwekken	7
	Energie is toegankelijk en beschikbaar	7
	Duurzame mobiliteit aanmoedigen	7
	Bewustmaken en in beweging krijgen	7
	Canvas Energie	8
Hoofdstuk 3	Klimaatadaptatie	10
	Maatschappelijke opgave	10
	Overheidsbeleid: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	11
	De Europese Biodiversiteitsstrategie 2030: natuurbescherming & herstelplan	11
	Visie	12
	Strategische doelen	12
	Canvas Klimaatadaptatie	14
Hoofdstuk 4	Circulariteit	16
	Maatschappelijke opgave: De gemeente Smallingerland circulair maken	16
	Visie	16
	Strategische doelen	16
	Canvas Circulariteit	19
Hoofdstuk 5	Duurzame bedrijfsvoering	20
	Maatschappelijke opgave	20
	Visie	20
	Strategische doelen	20
	Energie	21
	Klimaatadaptatie	21
	Circulariteit	21
	Bewustwording interne bedrijfsvoering en duurzaamheid	21
	Canvas duurzame bedrijfsvoering	22
Hoofdstuk 6	Communicatie en samen stappen zetten	24
	Communicatiedoelstelling	25
	Communicatieaanpak	25
	Samen stappen zetten met onze inwoners en ondernemers	25
	Samen stappen zetten met onze eigen medewerkers	26
	Grien team	26
Hoofdstuk 7	Monitoring en sturing	27
	Meer inzicht	27

1. Aanleiding

Het **Uitvoeringsprogramma 2023-2026** is gebaseerd op de **Duurzaamheidsvisie Samen Duurzame Stappen Zetten** (deel A) en de landelijke doelen uit het Klimaatakkoord op het gebied van de energietransitie, klimaatadaptatie en een circulaire samenleving. De ambities voor de langere termijn zijn leidend voor de activiteiten die we op korte termijn uitvoeren. Als de Visie en het Uitvoeringsprogramma zijn vastgesteld gaan we ambtelijk het jaarplan voor 2023 vaststellen. Daarin formuleren we de acties en activiteiten voor het komende jaar. Dit noemen we dan deel C.

Met de documenten geven we richting aan de ontwikkelingen en bieden we handvaten voor sturing op en monitoring van resultaten. De beide documenten, deel A en B, vormen samen het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Smallingerland. Daarnaast gebeurt er al veel op het gebied van duurzaamheid in de gemeentelijke organisatie binnen verschillende teams. Deze activiteiten en resultaten zijn niet los te zien van het programma Duurzaamheid.

Op basis van het Klimaatakkoord zijn er drie opgaven bepaald voor de gemeente Smallingerland, namelijk: energie, klimaatadaptatie & biodiversiteit, en circulariteit. Alle drie de opgaven worden in dit uitvoeringsprogramma nader beschreven. Daarnaast is er de verbindende opgave Duurzame Bedrijfsvoering, waarin we de strategische doelen voor onszelf als gemeentelijke organisatie beschrijven.

De maatschappelijke opgave die er ligt wordt uitgewerkt, de visie wordt benoemd en de strategische doelen bepaald. In de canvassen die elk hoofdstuk afsluiten is schematisch weergegeven welke activiteiten bijdragen aan de opgaven, wat onze fundamentele voor onze werkzaamheden zijn en wie onze stakeholders zijn. Alle opgaven dragen bij aan CO₂-reductie (en overige broeikasgassen) en daarmee aan het tegengaan van klimaatverandering.

De verschillende opgaven kunnen niet los van elkaar gezien worden. Zo kunnen we niet een circulaire samenleving stimuleren, en steeds nieuwe bouwmaterialen of asfalt blijven aanschaffen. Goed voorbeeld doet, goed volgen; we hebben als overheid ook een voorbeeldfunctie.

Het Coalitieakkoord Samen doen we meer geeft op verschillende onderdelen (onder andere paragraaf 6 Duurzaam, eerlijk, groen) impuls aan duurzaamheidsbeleid. Dit is in dit document waar mogelijk verwerkt.

2. Energie

Maatschappelijke opgave: gemeente Smallingerland energieneutraal maken

Energie speelt een belangrijke rol in ons dagelijks leven. We gebruiken het voor onder andere licht, geluid, warmte en beweging. Tegelijkertijd is energie het onderdeel dat in de nabije toekomst het meest zal veranderen. Veel energie komt uit fossiele bronnen. Dit geeft CO₂-uitstoot bij verbranding of gebruik; een van de belangrijkste oorzaken van de opwarming van de aarde.

In het Klimaatakkoord staan heldere doelstellingen over elektriciteitsgebruik en duurzame opwekking. De opgave voor Friesland en Smallingerland is opgenomen in de Regionale Energie Strategie (RES). We zetten als gemeente stevig in op het realiseren van de gestelde doelen.

Van al het energiegebruik is maar liefst tweederde deel voor verwarming van woningen en gebouwen. Sinds 2018 werken we toe naar aardgasvrij wonen, mede ingegeven door de aardbevingen in Groningen. Door de geopolitieke situatie in de wereld van het afgelopen jaar is de gasprijs sterk gestegen, maar ook de kosten van levensonderhoud. Steeds meer mensen kunnen hun energierekening niet betalen. Het geeft de urgentie tot besparing en veranderen weer. Onze opgave is om de energievoorziening voor de inwoners en ondernemers van Smallingerland toegankelijk en bereikbaar te houden. Dat betekent dat de energie betaalbaar is, maar ook dat aansluiten op het elektriciteitsnetwerk mogelijk is.

Basis voor de energie- en warmte-transitie is het energiesysteem; hoogspanning, middenspanning en gasnetwerk. Momenteel is er veel overbelasting (congestie) op het netwerk. Energieplanologie is daarom nu noodzakelijk, want niet elke aanvraag bij de netbeheerder kan overal tegelijk meer of op korte termijn aangesloten worden op het net. Bedrijven worden nu soms al belemmerd in hun bedrijfsvoering. Het elektrificeren van vervoer of verwarming, de aansluiting van nieuwe woningen, bedrijven of projecten voor duurzame energieopwekking zijn niet meer vanzelfsprekend mogelijk. Het netwerk moet zo efficiënt gebruikt worden, waarbij ook systeemflexibiliteit, opslag van energie en het omzetten van energie in een andere vorm belangrijk is.

De uitstoot van vervoer is groot. Duurzame mobiliteit richt zich op het verminderen, het schoner en slimmer maken van ons vervoer. Dit draagt bij aan een schonere lucht, energiebesparing en CO₂-reductie. De verwachting is dat het aantal elektrische voertuigen in de komende jaren sterk toeneemt en dat er daarnaast steeds meer duurzame vervoersconcepten worden ontwikkeld. Als gemeente vinden we het belangrijk om voorgesorteerd te zijn op deze ontwikkelingen.

Visie

We gebruiken zo min mogelijk energie en wat we gebruiken is zoveel mogelijk duurzaam opgewekt. Het energienetwerk wordt zo efficiënt mogelijk gebruikt. We werken aan het veiligstellen van de energievoorziening voor onze inwoners. Voor alle inwoners en bedrijven is energie toegankelijk en beschikbaar. Onze leefomgeving nodigt uit tot duurzame en gezonde vervoersbewegingen. Hierdoor verminderen we de CO₂-uitstoot en worden de negatieve effecten op het klimaat tegengegaan. In 2050 hebben wij in Smallingerland geen aardgas meer nodig om in onze energiebehoefte te voorzien.

Strategische doelen

De Nederlandse politiek heeft eerder een doel gesteld: 2030 is ons energieverbruik 50% lokaal duurzaam opgewekt en stoten we 55% minder broeikasgassen uit dan in 1990. Recentelijk heeft het kabinet de doelen met betrekking tot de broeikasgassen aangescherpt naar 60% in 2030. Als gemeente Smallingerland dienen wij daar naar te handelen. Op de langere termijn willen we binnen onze gemeentegrenzen net zoveel energie opwekken als we gemiddeld genomen in een jaar gebruiken. Daarvoor is zoveel mogelijk energiebesparing nodig, waardoor energie en geld wordt bespaard. De energie die we gebruiken voor elektriciteit, warmte en vervoer komt van natuurlijke bronnen die steeds worden aangevuld.

Er is een vijftal strategische doelen bepaald die hieronder verder worden toegelicht. De strategische doelen zijn:

1. Energie besparen
2. Duurzame energie opwekken
3. Energie is toegankelijk en beschikbaar
4. Duurzame mobiliteit aanmoedigen
5. Bewustmaken en in beweging krijgen

Energie besparen

We willen zoveel mogelijk energie besparen, in andere woorden: onze energievraag verlagen. Door de TU Delft is de Trias Energetica ontwikkeld. De Trias Energetica is een maatschappelijk breed gedragen stappenplan om op een duurzame manier met energie om te gaan. Het stelt: neem zoveel mogelijk maatregelen in stap 1. Kan dat niet meer, neem dan maatregelen uit stap 2 en als het écht niet anders kan, maatregelen uit stap 3. De energievraag verlagen is de eerste stap in de Trias Energetica. Alle drie de stappen zijn:

1. Gebruik zo min mogelijk energie (bijvoorbeeld door isolatie)
2. Gebruik duurzame energie (bijvoorbeeld zonne- of windenergie)
3. Gebruik energie uit bronnen die opraken (aardgas, kolen) zo slim mogelijk.

Duurzame energie opwekken

Wanneer we de doelstelling willen halen dat we in 2030 de helft van het energiegebruik duurzaam opwekken, dan zijn er nog grote stappen te zetten. Ook al gaan we voor energie besparen en benutten we de daken die er zijn, we ontkomen er niet aan om ook met zonnevelden duurzame

energie op te wekken. We blijven onderzoeken of er kansen zijn voor windenergie. Bij de opwekking van duurzame energie is het uitgangspunt dat het rendement zoveel mogelijk terecht komt bij de gemeenschap. We staan open voor innovatieve manieren (zoals geothermie en aquathermie) die bijdragen aan het versneld realiseren van regionale en landelijke duurzaamheidsdoelstellingen. De meest bekende energiebronnen zijn zon en wind. We stimuleren onze inwoners en ondernemers om stappen te zetten richting een aardgasvrije toekomst.

Energie is toegankelijk en beschikbaar

De energievoorziening is de basis van verdere ontwikkelingen in de gemeente. De beschikbaarheid van energie voor woningen of bedrijven is daarom heel belangrijk. Die beschikbaarheid is niet meer vanzelfsprekend door de situatie op het elektriciteitsnetwerk. We doen onderzoek naar de mogelijkheden van energieopslag om het netwerk zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Voor een steeds groter deel van onze inwoners is energie minder toegankelijk. De kosten van levensonderhoud, waaronder de energiekosten, zijn gestegen. Deze inwoners ondersteunen wij met een sociale regeling. We ondersteunen inwoners met het verduurzamen van de woning door het financieren van duurzaamheidsmaatregelen. We faciliteren de warmtetransitie, zodat we op termijn voor onze warmte minder afhankelijk zijn van aardgas. We stimuleren grootschalige duurzame opwekking binnen de gemeente, zodat we minder afhankelijk zijn van energie buiten onze gemeente en uit het buitenland.

Duurzame mobiliteit aanmoedigen

Duurzame mobiliteit richt zich op het verminderen, het schoner en slimmer maken van ons vervoer. De verwachting is dat de behoefte aan verplaatsingen van personen of goederen eerder toeneemt dan afneemt. Meer verstedelijking en ontwikkeling van wonen en bedrijvigheid in de stad betekent logischerwijs meer behoefte aan vervoer. Daarnaast is er met het oog op duurzaamheid en gezondheid een belangrijke reden voor verandering van de bestaande vervoerssystemen. Denk hierbij aan meer fietsen en wandelen, collectief vervoer, elektrisch vervoer en verschillende deelsystemen voor motorvoertuigen. We werken aan een dekkend netwerk voor laadpalen in de openbare ruimte. We spelen in op de mogelijkheid om bedrijven via het water te bereiken. In het coalitieakkoord is opgenomen dat wij een fietsvriendelijke gemeente willen zijn. Daarom nemen we maatregelen om de fiets meer de ruimte te geven. We willen als gemeente het transport over water stimuleren. Dit draagt beide bij aan een schonere lucht, energiebesparing en CO₂-reductie.

Bewustmaken en in beweging krijgen

Inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties als musea, bibliotheken, scholen, ziekenhuizen, sportbedrijven, verenigingen zijn bewust van het energiegebruik en hun eigen invloed daarop. De noodzaak voor de lokale opwekking van duurzame energie is duidelijk.

Canvas Energie

In onderstaande canvas is uitgewerkt op welke manier wij bijdragen aan bovengenoemde doelen.

In de canvas staat dit onder de 'Hoe'.

Opgave Energie

Gemeente Smallingerland energieneutraal maken

WAAROM 2022-2050	Missie	We streven naar een gemeente die duurzaam, schoon, sociaal en veilig is. We gebruiken net zoveel energie als we duurzaam opwekken en stoten bijna geen CO ₂ uit.				
	Visie	We gebruiken zo min mogelijk energie en wat we gebruiken is zoveel mogelijk duurzaam opgewekt. Voor alle inwoners en bedrijven is energie toegankelijk en beschikbaar. We gebruiken het energienetwerk zo efficiënt mogelijk. Onze leefomgeving nodigt uit tot duurzame en gezonde vervoersbewegingen. Zo voorkomen we verdere klimaatverandering door CO ₂ -uitstoot.				
	Strategische doelen	Energie besparen	Duurzame energie opwekken	Energie is toegankelijk en beschikbaar	Duurzame mobiliteit aanmoedigen	Bewustmaken en in beweging krijgen
WAT 2022 - 2026	Woningen en gebouwen zijn beter geïsoleerd.		20-25 % van ons energieverbruik is duurzaam opgewekt.	Transitievie Warmte en Regionale Energie Strategie zijn geactualiseerd. De energiesysteemstudie is gereed en in uitvoering.	Meer duurzaam vervoer en laadpalen aanwezig in Smallingerland.	Goede informatievoorziening op gebied van energie en aardgasvrije toekomst.
	HOE 2022 - 2026	Energie besparen 1. Wijkuitvoeringsplannen (WUP) 2. Energiebespaaracties 3. Isolatieactie 4. Energiecoach Smallingerland 5. Energieloket 6. Transitievie Warmte actualiseren	Duurzame energie opwekken 1. Regionale Energie Strategie 2.0 (RES) 2. Realiseren zonnevelden 3. Beleid windenergie 4. Beleid warmtenetten 5. Project Geothermie 6. Project Restwarmte 7. Project Regiodeal; energieopslag 8. Innovatieve technieken	Energie toegankelijk & beschikbaar 1. Energiesysteemstudie 2. Energiearmoede aanpak 3. Faciliteren warmtetransitie 4. Duurzaamheidsleningen	Duurzame mobiliteit 1. Nationale Agenda laadinfrastructuur (NAL) 2. Fietsagenda ZO Fryslân 3. Snelfietsroute Ureterp-Dr888 4. Regionaal Mobiliteitsplan 5. Visie Mobiliteit 6. Gemeentelijk vervoer duurzaam 7. Deelconcepten stimuleren 8. Mobiliteitsmanagement bedrijven 9. Duurzame Tankstations	Bewustmaken en Bewegen 1. Bewustwordingscampagnes 2. Acties & voorlichting 3. Projecten met scholen 4. Prijsvraag onderwijs 5. Ondersteunen van lokale energie initiatieven
FUNDAMENT 2016 - 2021		Routekaart Duurzaam Smallingerland 2016	Zonnebeleid Smallingerland 2020	Duurzaamheid Leidend Principe in Omgevingsvisie 2021	Transitievie Warmte 2021	Kadernotitie Duurzame Mobiliteit 2019
	Regionale Energie Strategie 1.0 in 2021	Regionale Fietsagenda en tracéstudie snelfietsroutes	School Leister Igge Opeinde 1 ^e Nul-op-de-meter school in NL	Gemeentelijke voertuigen op Blauwe Diesel	Duurzame week van Smallingerland	Verstrekken duurzaamheids-leningen
	Elfwegen tocht 2018	Zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen	Win(st) met Energie project sportverenigingen	Elektrisch rijden testdag met de ANWB	Project Energie voor Midden en Klein Bedrijf	Team van Energiecoaches

Samenwerkende Teams

- Programma's en Projecten
- Omgeving
- Ondernemen en Ontwikkelen
- Omgevingsbeheer Geregeld
- Samenleven
- Vergunning Toezicht Handhaving
- Organisatie en Communicatie
- Omgevingsbeheer Schoon/Wijken

Stakeholders extern

- Inwoners
- Dorps- en wijkraden
- Bedrijven
- Maatschappelijke organisaties
- Woningcorporaties
- Provincie en (buur)gemeenten
- Liander
- Wetterskip Fryslân
- FSFE, Adviseurs / Kennisorganisaties

Mijlpalen

- Actualisatie RES
- Beleid warmtenetten
- Beleid windenergie
- Energiesysteemstudie

Meetmethode en Prestatie-indicatoren

- Klimaatmonitor
- RES data
- Resultaten NAL
- Milieubarometer
- Wijkatlas
- Aantal duurzaamheidsleningen
- Aantal deelnemers energiebespaaracties
- Resultaten projecten
- Bezoekers website

Voorwaarden

- Voldoende capaciteit voor uitvoering
- Inhoudelijke kennis
- Bijdrage en samenwerking andere teams
- Financiële middelen duurzaamheids-investeringen (per project)

Rol gemeente

- Goede voorbeeld geven
- Aanjagen en regie
- Faciliteren en stimuleren
- Inkoopkracht en aanbesteden

3. Klimaatadaptatie

Maatschappelijke opgave

De opgave klimaatadaptatie is gericht hoe wij ons kunnen aanpassen aan klimaatverandering. Al doen we nog zo ons best, klimaatverandering is niet te voorkomen. We moeten ons voorbereiden op toenemende wateroverlast, droogte en hittestress. Een veranderend klimaat heeft invloed op onze veiligheid en gezondheid. Want hoe houden wij onze voeten droog als de zeespiegel stijgt? En wat doen de steeds warmer wordende zomers met onze kwetsbare inwoners? We moeten ons daarom enerzijds aanpassen aan klimaatverandering, anderzijds moeten we ons inzetten om biodiversiteitsverlies tegen te gaan. Biodiversiteitsverlies draagt namelijk bij aan een snellere verandering van het klimaat en ondermijnt ecosystemen.

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan leven in een bepaald gebied of zelfs de aarde als geheel. Biodiversiteit omvat alle levende planten, dieren en organismen, en de interactie daartussen. De kwaliteit van de leefomgeving staat onder druk, onder andere door biodiversiteitsverlies. Het verlies aan biodiversiteit heeft eveneens impact op de economie. Het bedreigt namelijk de gezondheid van ecosystemen die diensten leveren aan de economie, zoals dierlijke bestuiving van voedergewassen, natuurlijke lucht- en waterzuivering en een vruchtbare bodem. De helft van het wereldwijde Bruto Nationaal Product is afhankelijk van de natuur.

Het verlies aan biodiversiteit is daarom een steeds prominenter onderwerp op de internationale beleidsagenda. In dit kader heeft de Europese Commissie (EC) een biodiversiteitsstrategie 2030 (natuurbescherming & herstelplan) gepresenteerd, afgekort EBS. De strategie is een ambitieus lange termijnplan om de natuur te beschermen en te herstellen. De voor lidstaten bindende doelstellingen geldt voor beschermde gebieden, landbouw- en plattelandsgebieden en stedelijke ruimtes. Daarnaast werken we in het kader van het overheidsbeleid aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Zowel het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en de EBS zijn voor ons als gemeente de wettelijke en beleidsmatige context waarbinnen wij werken voor deze opgave.

Overheidsbeleid: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om Nederland klimaatbestendig en zodanig in te richten dat de impact van ernstige neerslag zo klein mogelijk blijft (waterrobuust). Het plan richt zich op de onderwerpen wateroverlast, hittestress, droogte en veiligheid. Er zijn verplichtingen opgelegd aan overheden, maar ook zijn handvatten en instrumenten aangereikt om doelen te bereiken. De belangrijkste voorstellen uit het plan zijn:

- Sinds 2020 is klimaatbestendig en waterrobuust inrichten een vast onderdeel in al het beleid en handelen van het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen. Uiterlijk in 2024 hebben gemeenten in hun omgevingsvisie vastgelegd dat klimaatbestendig en waterrobuust inrichten onderdeel is van alle werkzaamheden in de ruimtelijke inrichting.
- Sinds 2021 hebben alle overheden met behulp van een stresstest een analyse gemaakt om te weten hoe kwetsbaar hun eigen gebied is. Voor 2024 hebben zij hiervoor een adaptatiestrategie met concrete doelen en een uitvoeringsagenda vastgelegd (klimaatadaptatieplan).

De stip op de horizon is een klimaatrobuust ingerichte gemeente in 2050.

De Europese Biodiversiteitsstrategie 2030: natuurbescherming & herstelplan

De Europese Biodiversiteitsstrategie (EBS) voor 2030 wordt op dit moment uitgewerkt in beleids- en wetsvoorstellen voor zowel land- als zeenatuur. Deze strategie heeft als doel om de natuur terug in ons leven te brengen. De EBS strategie is kernonderdeel van de Europese Green Deal. Er komen bindende doelstellingen voor alle lidstaten voor beschermde gebieden, landbouw- en plattelandsgebieden en stedelijke ruimtes.

Het doel dat ten minste 30 procent van de soorten en ecosysteemtypen die momenteel in een ongunstige toestand verkeert, dat in 2030 wel doet of ten minste een sterke positieve trend vertoont, lijkt haalbaar met uitvoering van het bestaande natuur- en stikstofbeleid. Echter, om de achteruitgang van meer beschermde soorten en habitattypen te stoppen is aanvullende beleid nodig. Dit betekent het verder verbeteren van de milieu- en watercondities in combinatie met het uitbreiden van leefgebied voor deze soorten door natuuruitbreiding of door extensivering van landbouw in combinatie met aangepast agrarisch natuurbeheer. Dit betekent voor Smallingerland dat we structureel werken aan het vergroenen van stedelijk gebied door aanleg van verbindende structuren; bodemverbetering door gebruik van organische reststromen waardoor het bodemleven wordt gestimuleerd; de aanleg van verbindende groenstructuren en ecologische corridors in het buitengebied (ecologische stapstenen); het versterken van onze landschappelijke waarden (landschapselementen); het ecologisch versterken van gemeentelijke landerijen; de stimulering van extensivering van de landbouw in combinatie met agrarisch natuurbeheer; de stimulering aanleg bosbouw (koolstofopslag) en voedselbossen

Visie

Gemeente Smallingerland past de openbare ruimte aan op de verwachte veranderingen van het klimaat. Vier belangrijke pijlers zijn daarbij wateroverlast, droogte, hittestress en biodiversiteit. We richten ons op het zoveel mogelijk voorkomen van wateroverlast bij extreem veel neerslag, het verminderen van de negatieve effecten van de toenemende temperatuur en droogte, het verminderen van hittestress en werken aan het herstel en versterken van de biodiversiteit in onze gemeente. De opgave gaat om de fysieke inrichting, het beheer daarvan en bewustwording op het gebied van klimaatadaptatie.

Strategische doelen

Er zijn drie strategische doelen bepaald die hieronder verder worden toegelicht. De strategische doelen zijn:

1. Klimaatverandering dempen en de effecten opvangen
2. Herstellen en versterken van biodiversiteit
3. Bewustmaken en in beweging krijgen

Klimaatverandering dempen en de effecten opvangen

We passen onze stedelijke inrichting aan op de verwachte veranderingen van het klimaat. We besteden hierbij aandacht aan vier thema's: wateroverlast, droogte, hittestress en biodiversiteit. Ons werk is erop gericht dat de verwachte toenemende neerslag zorgt voor minder wateroverlast, dat de negatieve effecten van de toenemende temperatuur en droogte zo klein mogelijk blijven en dat de kans op overstromingen uit oppervlaktewater minimaal gelijk blijft. Als er water wordt opgeslagen kunnen we daar in droge periodes weer gebruik van maken. En als er juist veel water valt, kan dit beter worden opgevangen en vastgehouden. Verharding passen we alleen toe als het echt nodig is en bij voorkeur waterdoorlatend. We richten wijken en dorpen groen- en waterrijk in. Een groene leefomgeving is daarnaast goed voor de gezondheid (en geluk/het welzijn) van onze inwoners.

Herstellen en versterken van biodiversiteit

Biodiversiteit draagt bij aan de kwaliteit van onze leefomgeving en daarmee aan onze gezondheid, veiligheid, voedselvoorziening en economie. Biodiversiteitsverbetering is essentieel om het ecosysteem ook in stedelijk gebied te versterken. Een biodiverse woon- en werkomgeving is aantrekkelijk en plezierig om in te verblijven en te recreëren. Onze groenvoorzieningen en waterpartijen worden daarom steeds meer ecologisch beheerd. Daarmee behouden we niet alleen wat er al is, maar zetten we ook meer in op diversiteit in het groen en het water. Deze ontwikkeling heeft tijd nodig om verder door te groeien en zijn beslag te krijgen in de gehele gemeente.

Met het vergroten van biodiversiteit maken we meer ruimte voor verschillende planten- en diersoorten die van nature in ons gebied thuishoren. Variatie in beplanting is daarbij het uitgangspunt. Zo is onze beplanting minder vatbaar voor plagen en ziekten. We verminderen het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en bestrijdingsmiddelen. We bestrijden invasieve uitheemse plant- en diersoorten. Bij de inrichting van wijken en dorpen besteedt Smallingerland aandacht aan het

verbinden van groen- en waterstructuren. Die verbindingen zijn bij voorkeur vrij van obstakels. Bepaalde dieren (vissen, amfibieën en reptielen) kunnen zich dan makkelijk verplaatsen van het ene gebied naar het andere. Aansluitend op het groene openbaar gebied zijn tuinen, daken en gevels van woningen en (bedrijfs)gebouwen zoveel mogelijk voorzien van een groene natuurlijke om wateroverlast, hittestress en droogte te voorkomen. Gebouwen maken we zoveel mogelijk natuurinclusief. Dat betekent bijvoorbeeld dat in de bouw nestgelegenheid wordt geboden voor vogels of dat een groen dak wordt gemaakt. In algemene zin zijn we zuinig met ons bestaande groen en water in wijken en dorpen. We streven naar goede groene en waterrijke verbindingen en een gezonde bodem. In een nieuw op te stellen Klimaatadaptatieplan werken wij dit strategische doel de komende tijd verder uit.

Het Klimaatadaptatieplan bestaat uit een Integrale Klimaatadaptatievisie en een Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie. Biodiversiteit maakt hier onderdeel van uit. Het Klimaatadaptatieplan volgt qua beleid het door de raad vastgestelde Gemeentelijk Waterplan 2017-2020 op.

Bewustmaken en in beweging krijgen

Alleen sámen kunnen we de gemeente Smallingerland aanpassen aan de klimaatveranderingen. Samen met onze interne en externe samenwerkingspartners. Het is van belang dat we werken aan meer bewustwording: iedereen is zich bewust wat de nut en noodzaak is dat we als samenleving ons moeten aanpassen aan de klimaatveranderingen. We plaatsen de klimaatopgave binnen het grotere kader, informeren, bieden een handelingsperspectief en roepen inwoners en ondernemers op om mee te denken en te doen. We ondersteunen lesprogramma's op het gebied van duurzaamheid (nadruk op klimaat) in samenwerking met NME Natuurij (primair onderwijs), Fiks (voortgezet onderwijs) en Noordelijke Friese Wouden / Onderweizz en we doen mee aan Operatie Steenbreek.

Canvas Klimaatadaptatie & biodiversiteit

In onderstaande canvas is uitgewerkt op welke manier wij bijdragen aan bovengenoemde doelen. In de canvas staat dit onder de 'Hoe'.

Opgave Klimaatadaptatie & Biodiversiteit

Gemeente Smallingerland klimaatbestendig maken

WAAROM 2022 - 2050	Missie	We streven naar een gemeente die duurzaam, schoon, sociaal en veilig is. Onze gemeente is klimaatbestendig en waterbuust ingericht.				
	Visie	Onze gemeente biedt voldoende verkoeling, een gezonde bodem, zorgt voor voldoende wateropname en waterberging in een groene leefomgeving.				
	Strategische doelen	Klimaatverandering dempen en de effecten opvangen	Herstel en versterken biodiversiteit	Bewustmaken en in beweging krijgen		
WAT 2022 - 2026	De gemeente heeft alle kwetsbaarheden op het gebied van hitte, droogte en wateroverlast in beeld		Meer groen, regenwateropname, regenwaterbenutting en waterberging in <u>particuliere</u> ruimte	Meer groen, regenwateropname, regenwaterbenuttingen waterberging in de <u>openbare</u> ruimte	Aantoonbaar meer biodiversiteit in de gemeente	Klimaatopgave verankeren in onze bedrijfsvoering en in onze relatie met onze omgeving
	Klimaatverandering dempen en effecten opvangen		Versterken biodiversiteit		Bewustmaken en Bewegen	
	1. Friese klimaatatlas (hittestress/wateroverlast)		1. Programma Biodiversiteitsherstel Provincie Fryslân		1. Koersdocument Provincie Fryslân	
	2. Klimaatadaptatieplan (wateroverlast, hittestress, droogte, biodiversiteit)		2. Aanleg minibosjes, broekbossen en stimuleren voedselbossen		2. Natuur- en milieueducatie	
	3. Onderzoek watersysteem (riolering en open water)		3. Aanpak Regiodeal natuurinclusieve landbouw		3. Meedoen aan en faciliteren van evenementen	
4. Hittestressonderzoek		4. Stimulering aanleg ontdekpaden		4. Integrale aanpak Duurzaamheid in programma's, projecten, activiteiten en ontwikkelingen		
5. Vergroening centrum Drachten		5. Promotie verticale tuinen		5. Initiatieven, vragen inwoners bedrijven en organisaties		
6. Aanleg natuuroevers		6. Projecten met externe partners				
7. Vergroenen openbare ruimte		7. Biodiversiteit Caparis i.s.m. FMF				
		8. Infopunt Broekbos				
FUNDAMENT 2016 - 2021	Routekaart Duurzaam Smallingerland 2016	Gemeentelijk Waterplan 2017-2020, GRP 2022-2025	Duurzaamheid Leidend Principe in Omgevingsvisie 2021	Bijvriendelijke gemeente en aanleg insectenhôtels	Festival B 2018 en 2019	Friese Klimaatatlas (wateroverlast, hittestress en droogte)
	Operatie Steenbreek en inzet tuinambassadeurs	Actie 'Tegel eruit, appelboom erin' (300 appelbomen)	Groene schoolpleinen Plotter, Pionier en Bolder/Anker	Regentonactie (1.000 tonnen)	Subsidieregeling groene daken (2.500 m ²)	Waterbeleefroute Naturij
	Groene daken op gemeentehuis (900 m ²) / vergroening voorplein	Aanleg Tiny Forest Bolder/Anker, Talryk en Plotter	Aanleg broekbos en natuurvriendelijke oevers (1 km)	Amfibievriendelijke kolken en aanplant bomen	Vergroten waterberging en vergroening in diverse wijken	Subsidie voor klimaatadaptatie vanuit Rijk (€ 225.000)

Samenwerkende Teams

- Programma's en Projecten
- Omgeving
- Ondernemen en Ontwikkelen
- Omgevingsbeheer Geregeld
- Samenleven
- Vergunning Toezicht Handhaving
- Organisatie en Communicatie
- Omgevingsbeheer Schoon/Wijken
- Grien Team

Stakeholders extern

- Inwoners, dorps- en wijkraden
- Bedrijven
- Maatschappelijke organisaties
- Provincie en (buur)gemeenten
- Wetterskip Fryslân
- Woningcorporaties
- Liander, HVC
- NME Naturij, NFW, LBF, Fiks, Staatsbosbeheer, Fryske Gea

Mijlpalen

- Klimaatadaptatieplan (2023)
- Hittestressonderzoek (2022)
- Onderzoek watersysteem (2022)

Meetmethode en Prestatie-indicatoren

- Friese Klimaatatlas
- Vergelijking luchtfoto's
- Milieubarometer
- Wijkatlas
- Verstrekt subsidiebedrag subsidieregeling groene daken
- Resultaten projecten
- Bezoekers website

Voorwaarden

- Voldoende capaciteit voor uitvoering
- Inhoudelijke kennis
- Bijdrage en samenwerking andere teams
- Financiële middelen duurzaamheids-investeringen (per project)

Rol gemeente

- Goede voorbeeld geven
- Aanjagen en regie
- Faciliteren en stimuleren
- Inkoopkracht en aanbesteden

4. Circulariteit

Maatschappelijke opgave: De gemeente Smallingerland circulair maken

In 2016 committeerde Nederland zich aan twee belangrijke doelstellingen: een 100% circulair Nederland in 2050, waarvan 50% gerealiseerd in 2030. Achter deze doelen gaat een grote urgentie schuil: "Alleen als we vanaf nu slimmer omgaan met onze grondstoffen, kunnen we ook in de toekomst nog welvarend leven op een gezonde planeet, met een duurzame en sterke economie. Het is hoog tijd om een nieuw systeem te bouwen. Op naar een circulaire economie in 2050!", aldus het Rijk.

In een circulaire samenleving gaan we efficiënter en zorgvuldiger om met grondstoffen, materialen en producten. We zijn daardoor minder afhankelijk van de winning en productie van nieuwe grondstoffen en materialen. Veel van de natuur- en milieuproblemen zijn in de kern te herleiden tot een verspillende omgang met grondstoffen. Door de transitie naar een circulaire samenleving kunnen we een belangrijke bijdrage leveren aan vier grote maatschappelijke opgaven: CO₂-reductie, biodiversiteit, verbetering van lucht-, water- en bodemkwaliteit en leveringszekerheid van grondstoffen.

Visie

Gemeente Smallingerland streeft naar een circulaire samenleving waarin we zorgvuldig omgaan met de grondstoffen en materialen die beschikbaar zijn. We gebruiken wat de aarde ons geeft zodanig dat onze vraag en het aanbod van de aarde in balans zijn. We maken optimaal gebruik van onze grondstoffen en door het sluiten van kringlopen doen we meer met minder. Afval bestaat niet.

Strategische doelen

Wij zetten ons in voor de ambities uit het Klimaatakkoord: een 100% circulaire economie in 2050. We gebruiken ons afval opnieuw als grondstof.

Er zijn vier strategische doelen die hieronder verder worden toegelicht.

De strategische doelen zijn:

1. Waarde grondstoffen behouden
2. Circulaire economie stimuleren
3. Samenwerken en kennis delen
4. Bewustmaken en in beweging krijgen

We pakken de opgave Circulariteit op in samenhang met andere actuele opgaven op het gebied van Klimaat, Energie en de Actieagenda Economie.

Een circulaire samenleving gaat uit van het duurzaam omgaan met grondstoffen en materialen die in consumptiegoederen, producten, gebouwen en infrastruc-

tuur worden gebruikt. Een circulaire economie creëert waarde voor een circulaire samenleving waarin iedereen minder gebruikt en actief zorgt draagt voor de materialen die we nodig hebben. In een circulaire economie bestaat geen afval. Restproducten zijn de nieuwe grondstoffen voor nieuwe producten of worden weer opgenomen door de natuur. We focussen ons het behouden van de waarde van grondstoffen en het stimuleren van circulaire economie.

Waarde grondstoffen behouden

Het realiseren van een circulaire samenleving gaat in de eerste plaats om het optimaal inzetten en waardebehoud van grondstoffen en het voorkomen dat grondstoffen en materialen als afval worden verbrand. We richten ons op de reductie van huishoudelijk afval. De reductie wordt gestimuleerd door betere afvalscheiding. Er is al veel bereikt op het gebied van afvalscheiding en –reductie, maar de doelstellingen voor de komende jaren zijn stevig. We willen voorkomen dat afval ontstaat en maken het makkelijker om afval te scheiden. Hierdoor houden we meer herbruikbare materialen over. Daarnaast streven we naar hergebruik, reparatie en deelgebruik van producten.

Circulaire economie stimuleren

Om een circulaire economie te stimuleren is het van belang te weten waar de gemeente in meer of mindere mate invloed op kan uitoefenen. We brengen onze grondstoffen en materialenstromen in kaart en bekijken op basis daarvan waar de kansen liggen voor een circulaire economie. Daarnaast kan het inkoopbudget van de gemeente fungeren als een vliegwiel voor circulaire innovatie en een circulaire economie. We nemen circulariteit mee in onze uitvragen, inkooptrajecten en aanbestedingen. We kijken ook naar de bouw en renovatie van onze gebouwen en woningen en naar de inrichting van de openbare ruimte, van wegen en bruggen tot speeltuinen en parken. De bouwsector is interessant op circulair gebied. De bouwsector heeft namelijk een grote milieu-impact en gebruikt veel grondstoffen, voornamelijk beton, baksteen en staal. Deze grondstoffen zijn niet hernieuwbaar, dat wil zeggen volledig te ontmantelen en steeds opnieuw te gebruiken, alleen recyclebaar. Ze kosten veel energie en zorgen voor veel CO₂-uitstoot. Tot slot willen we circulair ondernemen stimuleren. Circulaire ondernemers zijn innovatief en willen vaak iets nieuws, iets wat nog niet eerder gedaan is. Daarin zijn zij lichtende voorbeelden voor andere bedrijven.

Samenwerken en kennisdelen

Gemeente Smallingerland staat aan het begin van de opgave Circulariteit. We zoeken daarom nauwe samenwerking met- en via de Vereniging Circulair Friesland (VCF) en de samenwerkingsagenda Fryslân Koopt Circulair. Zo leren we van en met elkaar en nemen we stappen richting een circulaire samenleving. Door samen te werken met regionale overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners maken partijen gebruik van elkaars kennis, kunde en expertise en mogelijk zelfs van elkaars grondstoffen.

Bewustmaken en in beweging krijgen

Om de samenleving van Smallingerland circulair te maken zetten we een gedragsverandering in gang. Daarom is ook voor deze opgave van belang dat we werken aan meer bewustwording: iedereen de nut en noodzaak uitleggen waarom we onze samenleving en economie aanpassen. We plaatsen de opgave binnen het grotere kader, informeren, bieden een handelingsperspectief en roepen iedereen op om mee te denken en initiatief te nemen.

Opgave Circulariteit

De gemeente Smallingerland circulair maken

WAAROM 2022 - 2050	Missie	We streven naar een gemeente die duurzaam, schoon, sociaal en veilig is. Onze samenleving is circulair. Ons afval gebruiken we opnieuw als grondstof.					
	Visie	In 2030 gebruiken we 50% minder primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen). Ons afval gebruiken we voor 90% opnieuw. We hebben 25 kg restafval per inwoner.					
Strategische doelen	Waarde grondstoffen behouden		Circulaire economie stimuleren	Samenwerken en kennisdelen	Bewustmaken en Bewegen		
	WAT 2022 - 2026		Reductie van huishoudelijk afval	Brede strategie voor Circulaire Economie	Roadmap richting 100% Circulair Inkopen	Pilot Circulaire Bedrijventerreinen	Goede informatievoorziening op gebied van een circulaire samenleving
HOE 2022 - 2026	Waarde grondstoffen behouden 1. Verminderen restafval en voedselverspilling 2. Stimuleren afvalscheiding 3. Stimuleren hergebruik 4. Stimuleren reparatie 5. Stimuleren deelgebruik 6. Verwerking organische reststromen		Circulaire Economie stimuleren 1. Brede strategie voor Circulaire economie: Nulmeting en Kansen in kaart brengen 2. Circulair ondernemen stimuleren 3. Circulair Inkopen en Aanbesteden 3. Circulair bouwen aanjagen		Samenwerken en Kennisdelen 1. Pilot Circulaire Bedrijventerreinen i.s.m. VCF 2. Samenwerkingsagenda "Fryslân koopt Circulair" 3. Grondstoffenhub Fryslân		Bewustmaken en Bewegen 1. Bewustwording inwoners 2. Bewustwording bedrijven en maatschappelijke organisaties 3. Opleiden en inspireren interne organisatie 4. Integrale aanpak Duurzaamheid in programma's, projecten, activiteiten en nieuwe ontwikkelingen
	FUNDAMENT 2016 - 2021			Samenwerkingsagenda 'Fryslân koopt Circulair' (2021)	Duurzaamheid Leidend Principe in Omgevingsvisie (2021)	Ambitiedocument Duurzaamheid - Huisvesting (2020)	Ambitiedocument Circulair Inkopen (2019)
Deelname aan Inkoopacademie Duurzame Inkoop		Actieve lidmaatschap Vereniging Circulair Fryslân	Kerngroep Circulaire Inkoop	Duurzaam MFC Rottevalle 2016 (C2C)	MFC Rottevalle Beste Gebouw van het Jaar (2018)	Routekaart Duurzaam Smallingerland 2016	

Canvas Circulariteit

In onderstaande canvas is uitgewerkt op welke manier hoe wij bijdragen aan bovengenoemde doelen. In de canvas staat dit onder de 'Hoe'.

Samenwerkende Teams

- Ondernemen & Ontwikkelen
- Samenleven
- Omgeving
- Omgevingsbeheer Geregeld
- Omgevingsbeheer Schoon
- Services
- Concern
- Programma's & Projecten
- Grien Team

Stakeholders extern

- Inwoners, dorps- en wijkraden
- Bedrijven, H&I Drachten
- Maatschappelijke organisaties
- Innovatie Cluster Drachten
- Provincie en (buur)gemeenten
- Ontwikkelaars & woningcorporaties
- Vereniging Circulair Friesland, FMF, Fablab, Kringloop Hart in Friesland

Mijlpalen

- Brede strategie Circulaire Economie
- Roadmap richting 100% Circulair Inkopen

Meetmethode en Prestatie-indicatoren

- Grondstoffenstromenanalyse gemeentelijk niveau
- Grondstofstromenanalyse Bedrijfsvoering gemeente
- Materialenpaspoort
- MilieuPrestatieGebouwen (MPG)
- Milieukostenindicatie (MKI)
- Resultaten projecten
- Bezoekers website

Voorwaarden

- Voldoende capaciteit voor uitvoering
- Inhoudelijke kennis
- Bijdrage en samenwerking andere teams
- Financiële middelen duurzaamheidsinvesteringen (per project)
- Betrekken VCF (o.a. training Circulariteit)

Rol gemeente

- Goede voorbeeld geven
- Aanjagen en regie
- Faciliteren en stimuleren
- Inkoopkracht en aanbesteden

5. Duurzame bedrijfsvoering

Maatschappelijke opgave

De samenleving van Smallingerland wordt steeds meer uitgedaagd om duurzame keuzes te maken op het gebied van onder andere de energievoorziening(en) en het rekening houden met het veranderende klimaat. Gemeente Smallingerland moet meer circulair worden ingericht om onze samenleving een duurzame toekomst te kunnen bieden. Onze eigen gemeentelijke organisatie is een essentieel onderdeel van deze samenleving en wordt geconfronteerd met dezelfde uitdagingen. Naast onze taak in het bevorderen van duurzaamheid in de gemeente Smallingerland, is de gemeente ook verantwoordelijk voor haar eigen duurzame bedrijfsvoering.

Om onze taken als gemeente te kunnen uitvoeren gebruiken we energie voor onze gebouwen, benzine/diesel voor ons vervoer, produceren we afval, kopen we producten in en besteden we aan. Onze activiteiten hebben een impact op de ecologie, samenleving en economie. Het ligt binnen onze directe invloedssfeer om de bedrijfsvoering te verduurzamen.

Visie

De gemeente Smallingerland heeft een voorbeeldfunctie als het gaat om duurzame bedrijfsvoering en we minimaliseren onze CO₂ voetafdruk. Om deze voorbeeldrol te kunnen aannemen hanteren we een integrale aanpak. De belangrijkste pijlers zijn energie, klimaatadaptatie en circulariteit. Om de gemeentelijke organisatie draaiende te houden, gebruiken we energie voor onze gebouwen, voor ons vervoer, produceren we afval, kopen we producten in en besteden we werkzaamheden aan. Onze activiteiten hebben een impact op de klimaatverandering, onze leefomgeving en de economie.

Strategische doelen

Wij zetten ons in voor de ambities uit het Klimaatakkoord. Tegelijkertijd dragen we bij aan de ambities van de opgaven energie, klimaatadaptatie en circulariteit voor de duurzame (interne) bedrijfsvoering. De opgaven zijn in de voorgaande hoofdstukken aan bod gekomen, hieronder is uitgewerkt welke strategische doelen hier uit voortvloeien op het gebied van onze eigen duurzame bedrijfsvoering. Ook zorgen voor meer inbedding van duurzame bedrijfsvoering in de eigen organisatie.

Energie

- We streven naar energieneutrale en aardgasloze overheidsgebouwen;
- We verminderen het energieverbruik van de gemeentelijke organisatie;
- We streven naar duurzame opwekkingsmethodes voor het energieverbruik van de gemeentelijke organisatie;
- Alle gemeentelijke gebouwen moeten in 2023 wettelijk minimaal energielabel C hebben, we streven naar een hoger energielabel;
- We streven naar een duurzamere vorm van interne mobiliteit (woon-werkverkeer en zakelijke kilometers).

Klimaatadaptatie

- We bevorderen vergroening, waterberging, regenwaterbenutting en biodiversiteit op onze eigen terreinen.

Circulariteit

- We vragen duurzaam uit bij het inkopen en aanbesteden van producten en werkzaamheden;
- We dragen bij aan de ambities zoals afgesproken in de Samenwerkingsagenda 'Fryslân koopt Circulair', waaronder:
 - In 2025 is 25% van de inkopen van Friese overheden circulair;
- We stellen een roadmap op richting 100% circulair inkopen;
- We realiseren een voorbeeldproject op het gebied van circulair inkopen.

Bewustwording interne bedrijfsvoering en duurzaamheid

We maken onze collega's bewust van duurzaamheid in onze bedrijfsvoering. Dit zorgt voor draagvlak voor duurzaamheidsinitiatieven en het behalen van de hierboven gestelde doelen. Bewustwording wordt onder andere bereikt door middel van het meten en monitoren van resultaten, maar ook de juiste communicatie hierover. In hoofdstuk 6 Monitoring & Sturing wordt ingegaan op het meten en monitoren van resultaten. In hoofdstuk 7 Communicatie en samen stappen zetten wordt ingegaan op de verschillende communicatiemiddelen. Er wordt daarnaast aandacht besteed aan op welke manier medewerkers ondersteund worden in het implementeren van de duurzaamheidsbeginselen in hun eigen werkzaamheden.

Canvas Circulariteit

In onderstaande canvas is uitgewerkt op welke manier wij bijdragen aan bovengenoemde doelen. In de canvas staat dit onder de 'Hoe'.

Duurzame Bedrijfsvoering

De gemeentelijke organisatie geeft het goede voorbeeld en voldoet aan de wettelijke eisen

WAAROM 2022 - 2050	Missie	We streven naar een gemeente die duurzaam, schoon, sociaal en veilig is.				
	Visie	De gemeentelijke organisatie vermindert actief haar CO2-uitstoot door haar bedrijfsvoering energieneutraal, klimaatbestendig en circulair te maken. Duurzaamheid is aantoonbaar verankerd in ons werk, huisvesting, bedrijfsvoering en in onze relatie met onze omgeving.				
WAT 2022 - 2026	Strategische doelen	Gemeente Smallingerland energieneutraal maken	Gemeente Smallingerland klimaatbestendig maken	Gemeente Smallingerland circulair maken	Bewustmaken en Bewegen	
		- Ons energieverbruik is duurzaam opgewekt - Onze gebouwen hebben minimaal Energielabel C - Ons vervoer is duurzamer	- Meer groen, regenwateropname, regenwaterbenutting en waterberging op onze terreinen	Roadmap richting 100% Circulair Inkopen gereed	Duurzaamheid is als eis meegenomen in het Project Verbouw Gemeentehuis	Herintroductie Milieubarometer
HOE 2022 - 2026	Strategische doelen	Opgave Energie 1. Project Verbouw Gemeentehuis 2. Routekaart verduurzamen gemeentelijk én maatschappelijk vastgoed 3. Fietsstimuleringsactie 'Fietsen voor Bomen' 4. Gemeentelijk vervoer verduurzamen	Opgave Klimaatadaptatie 1. Project Verbouw Gemeentehuis 2. Eigen terreinen herinrichten (operatie Steenbreek) 3. Groene daken gemeentelijke gebouwen	Opgave Circulariteit 1. Project Verbouw Gemeentehuis 2. Circulair Inkopen en Aanbesteden 3. Realiseren voorbeeld circulair inkoop/aanbestedingstraject 4. Bijdragen aan Samenwerkingsagenda "Fryslân koopt Circulair" 5. Verminderen eigen bedrijfsafval en verspilling	Bewustmaken en Bewegen 1. Workshops, opleidingen en inspiratiebijeenkomsten voor collega's 2. Activiteiten van het Grien Team 3. Herintroductie Milieubarometer 4. Jaarlijkse rapportage prestaties Duurzame Bedrijfsvoering 5. Integrale aanpak Duurzaamheid in programma's, projecten, activiteiten en nieuwe ontwikkelingen	
FUNDAMENT 2016 - 2021						
		Samenwerkingsagenda 'Fryslân koopt Circulair'(2021)	Duurzaamheid Leidend Principe in Omgevingsvisie (2021)	Nieuwe Sporthal de Drait (2022)	Ambitiedocument Circulair Inkopen (2019)	76,4% hergebruik en 134 kg restafval per inwoner (2019)
	Deelname aan Inkoopacademie Duurzame Inkoop	Actieve lidmaatschap Vereniging Circulair Fryslân	Duurzaam MFC Rottevalle 2016 (C2C)	MFC Rottevalle Beste Gebouw van het Jaar (2018)	Routekaart Duurzaam Smallingerland 2016	

Samenwerkende Teams

- Ondernemen & Ontwikkelen
- Samenleven
- Omgeving
- Omgevingsbeheer Geregeld
- Omgevingsbeheer Schoon
- Organisatie en Communicatie
- Services
- Concern
- Programma's & Projecten
- Grien Team

Stakeholders extern

- Inwoners, dorps- en wijkraden
- Maatschappelijke organisaties
- Provincie en (buur)gemeenten
- Vereniging Circulair Friesland

Mijlpalen

- Roadmap richting 100% Circulair Inkopen
- Realisatie Verbouw Gemeentehuis
- Herintroductie Milieubarometer

Meetmethode en Prestatie-indicatoren

- Milieubarometer
- Grondstofstromenanalyse Bedrijfsvoering gemeente
- Materialenpaspoort
- MilieuPrestatieGebouwen (MPG)
- Milieukostenindicatie (MKI)
- Resultaten projecten

Voorwaarden

- Voldoende capaciteit voor uitvoering
- Inhoudelijke kennis
- Bijdrage en samenwerking andere teams
- Financiële middelen duurzaamheids-investeringen (per project)
- Betrekken VCF (o.a. training Circulariteit)

Rol gemeente

- Goede voorbeeld geven
- Aanjagen en regie
- Faciliteren en stimuleren
- Inkoopkracht en aanbesteden

6. Communicatie en samen stappen zetten

Het creëren van draagvlak voor de duurzame ambities is voor de komende jaren een belangrijk actiepunt binnen het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. We hebben inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en onze eigen medewerkers hard nodig voor de uitvoering van deze ambities. Daarbij zien we dat er door deze partijen veelal geen onderscheid wordt gemaakt tussen alle maatregelen die klimaatverandering tegenaan. Zij beleven dit als één duurzaamheidspakket. Dat pleit er ook voor om de communicatie-activiteiten op het gebied van duurzaamheid steeds sterker met elkaar te verbinden en meer integraal te benaderen vanuit onze gezamenlijke paraplu: Samen stappen zetten.

Een ambitieuze visie op duurzaamheid vraagt inzet van iedereen. Door bewustmaken en het in beweging zetten, betrekken we de inwoners, bedrijven, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties en onze eigen medewerkers bij onze opgaven. Het is hierbij belangrijk een podium te geven aan partijen die duurzame maatregelen nemen, om met gerichte acties duurzaamheid onder de aandacht te brengen bij diverse doelgroepen en om als gemeente het goede voorbeeld te geven.

Communicatiedoelstelling

Bewustmaken en in beweging krijgen is de doelstelling van onze communicatie.

‘Samen stappen zetten’ is de kernboodschap, waarmee we iedereen inspireren om duurzame stappen te zetten. Hiervoor is het nodig om continu, consistent en compleet over duurzaamheid in de gemeente te communiceren en aan te sluiten op de (leefwereld van) onze doelgroepen.

We leggen de nut en noodzaak uit waarom we als gemeente bezig zijn met duurzaamheid. We plaatsen onze drie opgaven binnen het grotere kader, informeren, bieden een handelingsperspectief en roepen iedereen op om mee te doen en denken.

Onze communicatie is gericht op bewustwording, het aanzetten tot actie en het meedoen. Dat doen we bijvoorbeeld door:

- informeren, stimuleren en enthousiasmeren van inwoners, organisaties en eigen medewerkers om te verduurzamen;
- stimuleren en enthousiasmeren van inwoners en organisaties over kansen en ontwikkelingen op het gebied van onze opgaven;
- activeren van inwoners en organisaties om op het gebied van onze opgaven een bijdrage te leveren / in te zetten;
- bewustmaken van inwoners en organisaties van hun gedrag en een duurzaam alternatief bieden;
- inspireren van bewoners en bedrijven om duurzamere keuzes te maken;
- bewustmaken van de aanwezigheid en het stimuleren van het gebruik van het digitale (en toekomstige fysieke) duurzaamheidsloket voor inwoners en ondernemers;
- aanzetten tot ondernemen van (kleine) duurzame acties om bij te dragen aan een duurzaam Smallingerland.

Communicatieaanpak

Om onze ambities te bereiken/behalen rollen we ons communicatiestrategie steeds verder uit/ zetten we steeds een stap verder in onze communicatieaanpak. We hebben een groot belang bij een duidelijke en complete strategie voor duurzame communicatie en de uitvoering hiervan. We willen laten zien wat we doen, wat we realiseren en wat anderen doen en realiseren.

We maken hierbij gebruik van de volgende middelen:

Website www.duurzaamsmallingerland.nl

Website www.smallingerland.nl

Sociale media

Nieuwsbrief gemeente Smallingerland

Gemeentepagina in Actief

Persberichten richting regionale pers

Persmomenten

Energieloket (nu Duurzaam Bouwloket)

Informatiemarkten

Bewonersbijeenkomsten

Evenementen zoals de Duurzame Week van

Smallingerland

Diverse acties

Diverse campagnes

Ook maken we gebruik van ambassadeurs. Dit hebben we o.a. gedaan tijdens de campagne rondom de Transitie Visie Warmte. Ambassadeurs zijn mensen die al positief tegenover duurzaamheid staan en dit verspreiden in onze gemeente. De buurvrouw die aan de sceptische buurman uitlegt wat de voordelen zijn van bijvoorbeeld het plaatsen van tochtstrips, heeft meer effect/is vaak doeltreffender dan een folder uitdelen/versturen namens de gemeente. Tijdens de campagne van de Transitie Visie Warmte sloeg dit erg aan, daarom gaan we dit voortzetten en het werken met/inzetten van ambassadeurs (inwoners, organisaties etc.) verder uitbreiden.

Samen stappen zetten met onze inwoners en ondernemers

We gaan ons de komende vier jaar gaan nog meer richten op de inwoners en ondernemers van gemeente Smallingerland. Dat doen we door middel van campagnes maar ook in de vorm van een fysiek duurzaamheidsloket. Het fysiek duurzaamheidsloket is opgenomen in het Akkoord Smallingerland 2022-2026. De komende periode wordt bekeken welke vorm dit zal gaan krijgen. Ook continueren we de uitgave van vouchers/bonnen voor onze inwoners voor de aanschaf van energiebesparende en duurzame producten voor hun woning en komen er meer acties. De Duurzame Week is eveneens een jaarlijks terugkerend evenement dat onder andere gericht is op de inwoners van gemeente Smallingerland. In de komende vier jaar ontwikkelen we nog meer campagnes en voeren deze uit. Belangrijk hierbij is dat naast de doelen in het programma, ook goed wordt gekeken naar de actualiteit en de initiatieven van onze inwoners/ondernemers.

Samen stappen zetten met onze eigen medewerkers

Het afgelopen jaar zijn er door de gehele organisatie, in bijna alle teams, workshops gegeven over duurzaamheid. Deze workshops zijn positief ontvangen. Uit de workshops, maar ook uit de één-op-één gesprekken die met collega's zijn gevoerd, kwam naar voren dat de wens bij onze eigen medewerkers groot is om 'iets' met duurzaamheid te doen. In 2023 wordt hier meer handen en voeten aan gegeven. De medewerkers krijgen handvatten om duurzaamheid te implementeren in de dagelijkse werkzaamheden. Dit gebeurt aan de hand van workshops, trainingen en ambassadeurschap. Samen met de teams kijken we wat voor hen nodig is, wat voor hen werkt. Want duurzaamheid moet uiteindelijk worden gedragen door alle medewerkers in de organisatie om echt tot verandering te komen. Medewerkers tijd geven, voor de implementatie en borging van duurzaamheid in het dagelijkse werk, is een belangrijke voorwaarde om het te kunnen laten slagen.

Grien team

In de organisatie is een Grien Team (GT) actief. Dit is een groep enthousiaste collega's die zich inzet voor meer bewustwording en draagvlak voor duurzaamheid binnen de organisatie door het uitvoeren van acties, communicatie en voorbeeldgedrag. Het GT initieert duurzame ideeën en acties en werkt als een klankbord voor duurzaamheidsinitiatieven. Met de klankbordrol ondersteunt het GT duurzaamheidsinitiatieven die elders in de organisatie zijn ontstaan. Ze neemt haar rol als ambassadeur en aanjager voor interne duurzaamheid door het te promoten en collega's te informeren en te enthousiasmeren. Het GT wil een interne voorbeeldfunctie vervullen met eigen duurzame acties die bijdragen aan bewustwording en gedragsverandering. Het GT focust op een positieve benadering.

7. Monitoring en sturing

Monitoring en sturing gaat een grotere rol spelen bij het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. Dit nieuwe uitvoeringsprogramma is geen nulpunt. Er wordt voortgebouwd op bestaande ervaringen en samenwerkingsverbanden. We willen kunnen vaststellen of we op de goede weg zijn en open blijven staan voor nieuwe ontwikkelingen.

Meer inzicht

Het is belangrijk om meer inzicht krijgen in hoeverre we onze doelen behalen, welke factoren het proces en resultaat beïnvloeden en of het beleid of de uitvoering moeten worden bijgesteld. Daarnaast is het van belang om inzicht te hebben in het feit of de investeringen en inzet tot het gewenste resultaat leiden. Iedereen werkt hard binnen zijn of haar vakgebied op het gebied van duurzaamheid en het is motiverend voor de medewerkers en in- en externe stakeholders om te zien welke resultaten zij daarmee bereiken. Dit sluit aan bij de wens van de organisatie om programma's verder te professionaliseren en meer datagedreven te werken. Datagedreven werken levert ons informatie op voor beleidsvorming en evaluatie. We sturen op basis van data en delen actief kennis en expertise.

Op dit moment is monitoring, en de sturing op resultaten, voor het programma Duurzaamheid nog in ontwikkeling. Er zijn veel landelijke en lokale instrumenten waar het programma Duurzaamheid gebruik van maakt, maar er is nog geen overkoepelend monitoringsplan voor het programma. De landelijke en lokale instrumenten en open data die er zijn staan hieronder. We willen hierbij zoveel mogelijk aansluiten en/of gebruik van maken.

- wijkatlas;
- klimaatmonitor;
- Friese Klimaatatlas;
- www.waarstaatjegemeente.nl;
- milieubarometer;
- resultaten en deelname aan projecten (bijvoorbeeld duurzaamheidsleningen);
- gemeentelijke duurzaamheidsindex;
- afvalrapportage.

In 2023 worden de eerste stappen gezet om monitoring (en sturing) een jaarlijks onderdeel van het programma en P&C-cyclus te maken. We gaan onderzoeken of dit intern kan worden belegd of dat er externe expertise nodig is om een goede basis neer te zetten.

Gemeente Smallingerland
Gauke Boelensstraat 2
9203 RM Drachten
Telefoon: (0512) 58 12 34